

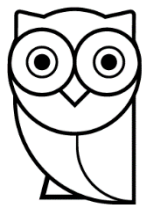
Undervisningsforløb:

Lokalhistoriske kildepakker – Nørrebro og Nordvest (Skoleliv og krig)

Kildemateriale: Erindring nr. 1021 – Svend Barmer (periode 1915-1946), 1995

Uddrag af Svend Barmers pensionisterindring fra 1995. Her fortæller han fortæller om sin skolegang og om sine oplevelser under besættelsen.

Find den samlede erindring her: <https://kbharkiv.dk/permalink/post/18-20565>

KØBENHAVNS
STADSARKIV

Skoleliv

Så kom skoletiden for mig, 7 år og i første klasse i Hillerødsgades Skole, en tid der skulle forberede mig til livet fremover. Skolen var forholdsvis ny og den var moderne efter datidens forhold, så moderne at der kom beskuere fra fjerne lande for at få ideer til deres hjemland.- Skolen og skolegården var opdelt i hver sin halvdel, en for piger og en for drenge. I skolegården var adskillelsen en ca. 160-170 cm høj mur i røde sten svarende til bygningens murværk. Hvor mur og bygning mødtes var en solid trælåge lidt lavere end muren, og her kunne de største af drengene og pigerne når de kunne se deres snit til det flirte lidt, ganske uskyldigt. Men du milde himmel hvis den lærer der havde gårdvagt eller, som det hed dengang, den lærerinde, opdagede at drengen kiggede på en pige og

hende på ham så blev der taget affære. Drengen blev trukket op som det hed i sproget, d.v.s. han blev frarøvet sin bevægelsesfrihed ved at skulle stå ret op og ned af en af de stolper der bar et halvtæg som var beskyttelse for regnvejrs i frikvarteret, her stod drengen så til frikvarteret var forbi og det var ikke ualmindeligt at han også fik en eftersidning, altså skulle blive på skolen f.eks. en halv time efter at hans almindelige skoletid var forbi og han kunne også risikere en anmærkning i karakterbogen. Sådant en straf kunne også forekomme hvis gårdvagten opdagede andre små unoder som at slå, bande eller spytte i gården.

(10)

Forinden man begav sig ind i skoleklasserne når skoleklokken ringede kl. 8.00 stillede alle klasserne op i rækker to og to og hver klasse for sig med afstand til de andre klasser. Klasserne var fra første til syvende klasse og der var flere klasser med samme årgang så de fik bogstaver A,B og C som der nu var elever til f. eks. fjerde A og fjerde B o.s.v. vi var ca 30 elever i hver.

(11)

Gymnastiklæreren var altid en streng mand at se på og havde vistnok nogle småsadtiske tilbøjeligheder, man fortalte at han havde været befalingsmand ved militæret. Han nød som gårdvagt når vi stod i gården klar til at gå op i klassen at kommandere retstilling flere gange, hælene skulle knalde sammen på een gang, han lagde endda hånden bag øret for at konstatere om det nu skete som han ville have det. Hvis en dreng kom ud af balance og vaklede og måske kom til at grine stod gymnastiklæreren med sin pegefinger og kaldte ham hen til sig. Så blev drengen i alles påsyn stillet op på lærerens kommandoplads foran alle klasserne, læreren skældte ud og så tog han fat i drengens tindingehår på begge sider af hovedet og løftede ham opad så drengen tilsidst stod på tåspidserne og jamrede.

Denne straf var et af gymnastiklærerens specialer, et andet var når man i gymnastiktimen havde misforstået en kommando eller ikke havde hørt efter, så kunne man blive kaldt hen til ham, og der kommanderede han så at man strakte hånden eller begge hænder frem med håndfladerne nedad, så tog han frem fra jakkelommen en lille kort trålineal som han så gav en nogle rap over fingrene, det var noget der gjorde ondt.

(11)

Alligevel kunne det hende at en af de lærere der ikke kunne lide at slå at han følte, hvis eleven havde været meget uartig eller grov udover de almindelige unoder, at han burde straffes hårdere end en påtale eller eftersidning. En sådan lærer trak den formastelige hen til sløjdlokalet idet sløjdlæreren som ikke havde noget imod at være skarpretter, tværtimod, han så ud som om at han gerne ville gøre en kollega en tjeneste. Han spurgte læreren hvad drengen havde lavet og spurgte så hvor mange slag drengen skulle have. Det var i reglen fra et til 3 slag alt efter hvor grov forseelsen havde været. Sløjdlæreren som havde brun kittel på rettede på sine lorgnetter, kun ham og inspektøren havde sådanne, og

så tog han drengen hen til en slags stokke-og paraplystativ hvor der var spanskrør i forskellige tykkelser, og sagde til drengen at nu kunne han udvælge sig et eksemplar. - Så bad han den forskræmte dreng bukke sig, og det skulle være helt ned så drengens bagdel stak bagud for så i denne stilling at være særligt egnet til at modtage afstraffelsen, og så fik han efter domsafsigelsen de med læreren aftalte slag ledsaget af et højlydt av, alt sammen i overværelse af de mange elever i sløjdlokalet.

(12)

Årene går og årene gik og i 1929 var min skoletid forbi , jeg var 14 år og gik ud af klasse 7 A. I skolens gymnastiksal blev der holdt afgangshøjtidelighed hvor de forældre der havde tid og lyst kunne møde frem. Inspektøren holdt tale for de afgående klasser heraf 2 drengeklasse og 2 pigeklasse som havde haft 7 års skolegang.

samme prydnings. Jeg iført den tids sømandstøj til drenge var mellem de heldige der blev kaldt op til talerstolen og modtog vistnok lidt beklemmt min præmie. En dejlig tid for en dreng på Nørrebro var forbi, vi flyttede samme år til Søborg ved København men efter et par år vendte jeg tilbage til min by og var imellem-tiden kommet i lære som tømrer.

(14)

Krig

I 1939 og 1940 og fremefter kom der mere gang i arbejdet for tømrerne, ikke mindst p.gr.a. den anden verdenskrig der var begyndt og bredte sig ud over Europa. Der blev lavet civilforsvar med beskyttelsesrum hvor vi indvendigt i kældrene satte afstivninger op for at styrke kælderlofterne så de bedre kunne modstå trykket fra nedfaldende bygningsdele ved et eventuel bombardement, og udvendigt foran de mange kældervinduer lavede vi kasser af træ som blev fyldt op med sand for at beskytte rummene mod granatsplinter m.v. og det blev lavet overalt i beboelsesejendomme, offentlige bygninger, skoler og kirker.

Det tyske militær satte som man ved en del arbejder igang for deres eget bedste som led i deres krigsførelse og danske entreprenører med deres arbejdskraft blev benyttet til tyske indkvarteringer. Alt dette havde vi helst undværet, men den store arbejdsløshed i København blev formindsket ikke mindst for os tømrere.

(16)

I Københavns lufthavn i Kastrup byggede vi ret høje og meget lange kasser på flyvemaskinebanerne med så stor bredde imellem at tyskerne kunne køre deres flyvemaskiner ind imellem kasserne der blev fyldt med sand, altså en beskyttelse mod en eventuel bombning fra allierede kampmaskiner. Endvidere kom danske tømrere igang på flere tømmerpladser, dels eksisterende eller til formålet nyoprettede tømmerpladser forskellige steder i København. Årsagen var at der for tyskerne opstod ret stort behov for militærbarakker, især p.gr.a. tyskernes fremmarch i Ruslands kæmpeområde. Der var enkelte danske etablerede tømrermestre som i god tro gik igang med dette barakarbejde, men der opstod også nyere ret ukendte firmaer, og det blev nogle af de største, som her så en mulighed for at tjene mange penge, og det var vel nok dem som mest blev karakteriseret som det man kaldte værnemagere.

(16)

Som krigen udviklede sig ude i Europa hvor tyskerne mødte mere og mere modstand påvirkede dette også Danmark hvor der blev flere og flere demonstrationer og antallet af sabotager øgedes kraftigt, ikke mindst i København mærkede borgerne følgerne af dette hvor besættelsesmagten efterhånden strammede grebet. Og da tømmerpladsen hvor jeg arbejdede også blev udsat for sabotage med brandbomber mærkede jeg og mine kolleger hvor alvorligt situationen skærpedes og vi blev da også arbejdsløse en tid indtil pladsen igen var retableret.

(18)

-Begivenhederne fra den 29 august 1943 er kendt og skal her ikke omtales nærmere bortset hvad jeg specielt oplevede. - Min broder var indkaldt som soldat i Den kongelige Livgarde og blev interneret af tyskerne i kasernen sammen med de øvrige soldater, og da der gik flere uger uden at vi hørte fra ham var vi bekymrede for hans skæbne, især fordi et avisreferat meddelte at en garder ved Amalienborg var blevet såret ved et skud i lungen. Det var da ikke min broder, men det som gav os frygt var at avisen skrev den sårede garders navn og kun efternavnet, og kun det første bogstav i navnet adskilte fra vores navn. Omsider kom soldaterne ud af kasernen og var igen i frihed men som civile. Soldaterne i Livgarden havde nu dannet en modstandsgruppe og var aktive i modstandskampen bla.a. ved at modtage våben der blev nedkastet fra de allieredes flyvemaskiner.

En situation der også skal nævnes var at han sammen med sin kone, det var hende som fortalte os det, kørte i sporvogn da der pludseligt blev lavet razzia på sporvognen af tyskerne og deres håndlangere, min broder havde bemærket hvad der ventede og med et blik til sin kone lagde han en fin indpakning over til hende inden tyskerne var kommet op i sporvognen, og da det fortrinsvis var mændene tyskerne havde kig på opdagede de ikke at min broders kone sad med en fint indpakket maskinpistol som antagelig har været adskilt for ikke at fylde så meget.

(18)

Da min arbejdsplads som nævnt var nedbrændt og vi efterhånden var blevet betænkelige og kede af at være der, kom jeg i samtale med en bekendt som fortalte at han var søgt ind og havde fået ansættelse i det nu oprettede Københavns Vagfværn hvor jeg så også søgte ind og blev antaget og fik en løn så man kunne klare sig for og leve af med kone og børn. Vi fik et kursus, meget kort, en uniform og en gummiknippel og jeg blev udstationeret netop på Den Gamle Rytterskole i Brønshøj hvor jeg havde været CB-politi. Tiden med dens krigsførelse markerede endnu mere alvorlige tider i Danmark og ikke mindst i København hvilket meget tydeligt mærkedes i det nye job hvor hovedkvarteret var på Vartov i byens midte hvor ledelsen var placeret med vagtstation for den indre by ligesom der var depot for uniformer og udstyr.

(19)

Vagtværnets opgaver tilstræbte bedst muligt at virke som politi, men i sagens natur begrænset på flere områder men vi kunne da foretage anholdelser, prøve at finde ud af forbrydelser, påtale forseelser o.l. og prøve at opretholde orden i det hele taget. Vi gadepatruljerede to mand sammen på skift døgnet rundt og et hold var på stationen klar til udrykning. Den øverste på stationerne udenfor Vartov bar titel af overvagtimester som så undersig havde vagtmestre for hvert hold af de menige som hed byvagter. Korpset virkede og blev bedre og bedre til opgaverne og vi kom ud for mange oplevelser af forskellig art, dels almindelige tildragelser men også farlige og uhyggelige.

(19)

Når vi patruljerede om natten skete det også at HIPO-folk, altså danske nazisymptisører i tysk polititjeneste, kørte i de tomme gader i biler hvor de havde skruet dørene af således at det var nemmere for dem at skyde med deres maskinpistoler som de holdt i hænderne og hvilende på deres knæ, vi kom da ud for at

de fyrede en salve af mod gadens rendesten bare for at skræmme os og vi hørte da også de grinede af os, for vi blev naturligvis også forskrækket og søgte ind i nærmeste beboelsesejendom og engang kom de ind i opgangen hvorfra vi havde set at de standsede op, så vi var øverst oppe på fjerde sal da de stod nederst i opgangen, måske har de villet undersøge os nærmere for at se om vi var sabotører eller på anden måde modstandsfolk.

(19-20)

En uhyggelig tildragelse som nok ikke er så kendt som så meget andet skal jeg her skildre. Tyskere som var på flugt mod Danmark og hermed København blev på vej over Østersøen i skibe beskudt og bombet da der vel også har været militær med, og mange var døde ikke alene af bombning og beskydning men også af strabadserne, sult og kulde. De af skibene der nåede til København med et stort antal døde, fik disse overført til tyske lastbiler, der var døde i hundredevis som blev smidt op på bilerne i bunker og blev for en meget stor del transporteret til Bispebjerg Krematorium

Jeg der var blevet vagtmester havde vagtposter ved krematoriet for at fjerne de nysgerrige og det var et grufuldt syn der mødte os, jeg tror at vi var mellem de få danskere der på nært hold så dette uhyggelige skue. Fra lastbilerne som kørte op ad bakken på Tagensvej vædskede det ned på asfalten fra bilernes last, og på krematoriepladsen stod tyske arbejdssoldater og tog fra ved at lægge to lig af gangen på kærre som blev kørt hen til ovnene, gamle og unge, soldater og børn. Fra flere af ligene var klædningsstykker fjernet vel nok af de overlevende på skibene for at beskytte sig mod kulden, og man så mellem ligene at gamle kvinder havde med seglgarn bundet aviser o.l. om benene for ikke at fryse. De tyske arbejdssoldater var mere eller mindre berusede, og det kan man nok forstå med det skrækkelige arbejde de havde at udføre.

(20)

Endelig befrielsesdagen d. 4 maj, men landsforræddere som HIPO-folk, Schalburgfolk og andre fortsatte en tid endnu med spredte aktioner. I vagtværnet undgik vi desværre ikke tab idet seks vagtværnsfolk blev dræbt under deres arbejde og en del blev såret

I år 1945 fik vagtværnet til opgave at udføre bevogtning ved de flygtningelejre der var oprettet, det var som nævnt i København Kløvermarken, skoler m.v. og jeg kom som vagtmester til bevogtning på det der dengang hed Den Tyske Skole, nu Emdrupborg hvor der efter sigende var 7000 flygtninge medens Kløvermarken havde 20.000 flygtninge.

(21)

Det danske politi indfandt sig også i lejren hvor man havde opfattet at krigsforbrydere havde skjult sig som flygtning. Det var ikke alle politifolk der kunne tale tysk, dem der kunne var naturligvis travlt beskæftiget. Jeg kunne noget tysk og assisterede politiet som stillede tyske mænd op i række hvor de så udpegede den tysker som de af en eller anden grund havde mistanke til og jeg skulle så udspørge personen om forskelligt lige fra fødselssted, alder o.s.v., og lejrens kvinder som så på, var for nogles vedkommende hustruer eller på anden måde tilknyttet mændene, og det var ikke rart at se når politiet trak en mand frem for eventuelt at tage ham med, og kvinden til den mistænkte skreg op eller brast i gråd.-

(21)